

Novinky zahraniční knihovnické literatury

54. ANNEZER, Jean-Claude – GABENISCH, Jean-Luc
L'implication des personnels dans la conception d'une bibliothèque universitaire : La future Bibliothèque centrale de l'université Toulouse 2-Le Mirail [Zapojení pracovníků do koncipování univerzitní knihovny : budoucí ústřední knihovna univerzity] / Jean-Claude Annezer, Jean-Luc Gabenisch
In: Bull. Bibl. France. – [Paris]. – 0006-2006. – 45, č. 3 (2000), s. 66-69.
Univerzita Toulouse 2-Le Mirail vytvořila v roce 1995 tzv. Společné knihovnické středisko (SCD – Service commun de la documentation), které je útvarem koordinujícím činnost všech knihoven a informačních pracovišť univerzity, umožňujícím lepší propojení knihovnické politiky a vědecké a vzdělávací práce, a také stanovení globálnějších záměrů rozvoje knihoven. V tomto kontextu se zpracovával projekt výstavby budovy ústřední knihovny spolu s novou koncepcí využívání zdrojů ve vzdělávacím procesu, ve vědecké činnosti i v externím kulturním působení univerzity (mj. změny sítě knihoven, organizace fondů – 80 % sbírek má být ve volném výběru, podmínky pro čtenáře i pro pracovníky, vývoj technologií). Do zpracování funkční analýzy a následné koncepce nové budovy byli ve velké míře zapojeni pracovníci. Jsou vyjmenovány typy schůzek, obsahové zaměření a četnost porad, které se uskutečnily v letech 1996-1999 k tomuto účelu. Podněty a připomínky pracovníků byly pečlivě analyzovány a vzaty v úvahu při koncipování budovy, ale i profesionálního rozvoje. Autor stručně popisuje vítězný návrh (architekt Pierre Riboulet), především se však věnuje úvahám o smyslu kolektivního úsilí při vytváření konceptu knihovny, budoucího života a práce v ní.
55. BAHURINSKÁ, Jana
Desat' rokov využívania výpočtovej techniky, nových informačných technológií a médií v Slovenskej národnej galérii [Deset let využívání výpočetní techniky, nových informačních technologií a médií ve Slovenské národní galerii] / Jana Bahurinská
In: Kniž. Inform. – [Martin]. – 1210-096X. – 33, č. 4 (2001), s. 148-154.
Po stručném náčrtu vývoje technického, programového a technologického vybavení Slovenské Národní galerie (první personální počítač 1990, lokální počítačová síť 1994, propojení s dislokovanými pracovišti ve 2. polovině 90. let, elektronická podoba katalogizace v knihovně SNG od roku 1995, využívání programové aplikace pro databázové zpracování novodobé dokumentace a archivních fondů výtvarného umění, automatizovaný galerijní statistický informační systém AGSIS pro zpracování databáze údajů o sbírkách a činnosti galerií na Slovensku) autorka představuje projekt využití informačních technologií pro dokumentaci a ochranu kulturního dědictví založený na centrální evidenci, zpracování a zpřístupňování informací o dílech výtvarného umění ve sbírkách galerií a muzeí na Slovensku. Centrální evidence zpracovávána na dokumentačních kartách se v SNG soustřeďuje již od 70. let (centrální katalog obsahuje dnes více než 220 000 karet). Projekt CEDVU (Centrálna evidencia diel výtvarného umenia na Slovensku), zařazený od roku 1996 rezortem kultury do Státního informačního systému, je v Evropě ojedinělý (podobnou databází týkající se sbírek muzeí a galerií v celém státě zřejmě zpracovává jen Kanada – Canadian Heritage Information Network, viz <http://www.chin.gc.ca>). Dnes do databáze přispívá kromě SNG dalších 18 galerií a 58 muzeí. Projektem se v SNG zabývá Galerijní informační centrum, které zpracovalo (s využitím doporučení Mezinárodní rady muzeí ICOM, resp. jejího Mezinárodního výboru pro dokumentaci CIDOC, <http://www.icom.org/cidoc>) Štandard pre popis diel výtvarného umenia. Je uveden popis položek dokumentačního záznamu, vzor dokumentační karty. Internetová stránka SNG je na adrese <http://www.sng.sk>, stránky galerií a muzeí na Slovensku jsou přístupné prostřednictvím stránek Ministerstva kultury SR – <http://www.culture.gov.sk>.
56. DANNENBERG, Detlev
Wann Fangen Sie an? : Das Lernsystem Informationskompetenz (LIK) als praktisches Konzept einer Teaching Library [Kdy začnete? : systém výuky informační gramotnosti jako praktický koncept učící se knihovny] / Detlev Dannenberg
In: Bibliotheksdienst. – [Berlin]. – 0006-1972. – 34, č. 7-8 (2000), s. 1245-1259. Lit., pozn., příl.
Úvodem autor vysvětluje pojem „informační gramotnost“ a cíl programu její výuky (Lernsystem Informationskompetenz – LIK), který nabízejí veřejné a vědecké knihovny všem občanům jako nástroj celoživotního vzdělá-

vání. Seznamuje s koncepcí, metodami a prvky výuky, opírajícími se hlavně o rozhovor mezi účastníkem a učitelem a mezi účastníky navzájem. Jako vedoucí kurzu na vysoké škole (Fachhochschule) v Hamburku podrobně a s uvedením příkladů popisuje postup výuky vyhledávání informací na zadané téma („cvičení na bázi tvorby rešerše“), a to jak tradičním způsobem, tak elektronickou cestou, vyhledávání dat pomocí bibliografií, samostatné zpracování a prezentování informací. Zdůrazňuje, že tento způsob výuky informační gramotnosti je možné použít ve vyšších třídách základních škol i na vysokých školách a knihovny by se měly stát jejím hlavním propagátorem. Na závěr je připojena informace o ustavení pracovní skupiny „Informační gramotnost“ na vysoké škole v Hamburku s přehledem jejích úkolů a cílů (Arbeitsgemeinschaft Informationskompetenz, viz též <http://www.bui.fh-hamburg.de/projekt/agik/index.html>).

57. DUGDALE, David – DUGDALE, Christine

Growing an electronic library : resources, utility, marketing and politics [Rozvoj elektronické knihovny : zdroje, užitečnost, marketing a záměry] / David Dugdale, Christine Dugdale

In: J. Doc. – [London]. – 0022-0418. – 56, č. 6 (2000), s. 644-659. Lit. 38, příl.

Rozvoj projektu elektronické knihovny ResIDe na University of the West England v Bristolu se datuje již od vzniku britského projektu elektronické knihovny (eLib, o něm viz <http://www.ukoln.ac.uk/services/elib/>). Původně se jednalo o jednoletý výzkumný projekt zahájený v roce 1997, týkající se elektronické sbírky materiálů vhodných pro krátkodobé výpůjčky; zkoumaly se problémy autorského práva a mechanismů kontroly řízení, přičemž zvláštní pozornost byla věnována multimediálním dokumentům. V červnu 2000 „výpůjční fond“ obsahoval 1276 jednotek výukového materiálu určeného pro 58 učebních programů vyučovaných na 9 fakultách univerzity. ResIDe používá techniky webovských stránek. Popisuje se vývoj této knihovny, některé dřívější projekty. Založení knihovny přispělo ke zvyšování hospodárnosti, užitečnosti a efektivnosti bristolské univerzitní knihovny. V úvahu se přitom berou různé okruhy uživatelů i potenciálních sponzorů a jejich motivy pro využívání, příp. sponzorování ResIDe. Názory studentů byly zkoumány v testovacích skupinách (focus groups); zjišťovány byly i názory akademického sboru a vedení fakult a fakultních knihoven. Z analýzy výsledků tohoto průzkumu vyplývá, že ResIDe je schopna uspokojovat potřeby uživatelů i záměry sponzorů. Shoda panuje zejména pokud jde o hospodárnost a užitečnost knihovnických služeb, zatímco spojitost jejich efektivity a diferenciací skupin uživatelů nebyla uspokojivě stanovena. V úvahu se přitom musí brát i tak zdánlivě odlehlé faktory jako názor veřejnosti na užitečnost vyššího vzdělávání. V příloze je uvedena chronologie vývoje a realizace projektu ResIDe. Závěrečné zprávy z jednotlivých segmentů projektu jsou přístupné na <http://www.uwe.ac.uk/library/itdev/reside>.

58. FARGUELL, Montserrat – KLEB, Claudine

Établir un plan rationnel de désabonnement de périodiques : L'exemple du Cadist des sciences de la terre [Vytvoření rozumného plánu rušení předplatného periodik : příklad knihovny – informačního ústředí pro vědy o zemi] / Montserrat Farguell, Claudine Kleb

In: Bull. Bibl. France. – [Paris]. – 0006-2006. – 45, č. 5 (2000), s. 108-117. Lit., pozn.

Univerzitní knihovna Jussieu (BIUS, Univerzita Pierra a Marie Curie, Paříž VI) je od roku 1980 pověřena výkonem funkce oborového knihovnického a informačního ústředí pro vědy o zemi, oceánech a přírodním prostředí (francouzská zkratka pro knihovny tohoto typu je Cadist – Centre d'acquisition et de diffusion de l'information scientifique et technique). Jako taková vypracovala BIUS v součinnosti s dalšími institucemi s příbuzným oborovým profilem (Výbor pro geologický a báňský výzkum, Vysoká škola báňská v Paříži, Francouzský ústav pro výzkum využívání moře aj.) metodiku stanovení plánu rušení předplatného periodik, resp. určení okruhů časopisů, jejichž odebrání a uchovávání je pro plnění národní funkce Cadist nezbytné v různé míře. Funkce Cadist přinesla zejména ve 2. polovině 80. a začátkem 90. let výrazné dotace na akvizici, další růst těchto dotací však posléze zaostává ve srovnání s růstem cen periodik, ale i zahraničních vědeckých monografií atd. Jako kritéria pro posuzování „užitečnosti“ časopisu jsou nejčastěji uváděny množství výpůjček v knihovně, četnost MVS a faktor vlivu (impact factor uváděný v Science Citation Reports). V BIUS k těmto kritériím připojili ještě hodnocení časopisů podle jejich místa v seznamech důležitosti, vydávaných francouzským Národním střediskem vědeckého výzkumu (CNRS). Tyto seznamy pro jednotlivé disciplíny vydávají specializované komise, pro uvedenou oblast byl použit seznam časopisů s nejvyšším hodnocením (kategorie A) zpracovaný mezinárodním sdružením GIS (Geoscience Information Society). Dále bylo přihlíženo k počtu exemplářů daného titulu nacházejících se jednak ve Francii, jednak v centrálním regionu (Ile-de-France). Díky kombinaci všech těchto kritérií bylo vypracováno schéma, které je vodítkem pro racionální rozhodování pro případ rušení předplatného, a to nejen z důvodů finančních; daná metoda umožňuje podchytit změny, které probíhají ve struktuře vědy, a přizpůsobit repertoár odebíraných časopisů. Autorky upozorňují, že s ohledem na nemožnost zjišťovat v podmínkách univerzity četnost konzultací elektronických časopisů, byla uvedená metoda vypracována pro klasická papírová periodika. Svůj výklad ilustrují řadou tabulek a názorných grafů. (Pozn. red. – URL knihovny je <http://bleuet.bius.jussieu.fr/bibgeol.html>).

59. FIRSOV, Vladimir
Ruská národní knihovna – právní štatus a funkcie [Ruská Národní knihovna – právní statut a funkce] / Vladimir Firsov
In: *Kniž. Inform.* – [Martin]. – 1210-096X. – 33, č. 4 (2001), s. 176-180.
Po stručném úvodu o historii Ruské národní knihovny v Sankt-Petěrburgu autor srovnává doporučení týkající se typologických charakteristik, která byla vypracována např. UNESCO koncem 50. let nebo z podnětu Rady Evropy v 90. letech. Z nich vyplývá, že se během těchto desetiletí zformovala dostatečně jasná představa o úkolech a funkcích národních knihoven, na druhé straně však, přes politické procesy, změny ideologií a společenských zřízení, technickou modernizaci a revoluci v informačních technologiích, tyto úkoly a funkce neprodělávají principiální změny (jako typ je národní knihovna podrobněji definována a konzervativněji založena než kterýkoli jiný typ knihovny). V souladu s mezinárodními doporučeními jsou základní typologické funkce národní knihovny v Rusku vyjmenovány ve federálním zákoně o knihovnictví z roku 1995 (článek 18). Důležité je zdůraznění mimorezortního statutu národních knihoven, protože pracují na základě daného zákona a dalších dokumentů, kterými jsou usnesení přijímaná vládou. Specifikem Ruska je existence dvou národních knihoven (druhou z nich je Ruská státní knihovna v Moskvě). Souhrn povinností a práv těchto národních knihoven je zakotven ve statutech, které byly přijaty v březnu 2001. Zásadní význam statutů jako základních dokumentů pro obě národní knihovny je v tom, že (v souladu s článkem 18 federálního zákona o knihovnictví) byly přijaty vládou Ruské Federace. Statut konkretizuje a dává právní základ cílům a předmětu činnosti knihovny, stanovuje pravidla jmenování vedoucí osobnosti knihovny (generální ředitel jmenovaný ruskou vládou). Jsou vyjmenována práva knihovny, jejichž značnou část stát garantuje, tj. zabezpečení těchto práv je jeho povinností.
60. GERSMANN, Gudrun
Der Server Frühe Neuzeit : Ein Internetprojekt für Historiker [Server Raný novověk : internetový projekt pro historiky] / Gudrun Gersmann
In: *Bibliotheksforum Bayern.* – [München]. – 0340-000X. – 28, č. 2 (2000), s. 178-186.
Server Raný novověk (sfn – Server Frühe Neuzeit, <http://www.sfn.uni-muenchen.de/>) je společný projekt Bavorské státní knihovny a Univerzity Ludvíka Maxmiliána v Mnichově, jehož cílem je shromáždit a zpřístupnit prameny k dějinám západoevropských zemí v období 1500-1800. Na serveru lze vyhledávat literární prameny včetně nových přírůstků Bavorské státní knihovny a excerpt z více než 70 odborných časopisů, recenze monografií a CD-ROM. Výhradně recenzím materiálů k dějinám raného novověku jsou věnovány online časopisy PERFORM (Periodisch Erscheinendes Frühneuzeit-Online-Rezensions-Magazin) a INFORM (Interdisziplinäre Frühneuzeit-Online-Rezensions-Magazin). S Ústavem dějin umění Univerzity Mnichov se spolupracuje na zprovoznění třetího časopisu s názvem KUNSTFORM (Kunsthistorische Rezensionen zur Frühen Neuzeit). Kromě toho server nabízí prameny ke dvěma tematickým okruhům: dějiny pronásledování čarodějnic (článek podává přehled různých materiálů k tématu od bibliografií po grafické listy) a válka a společnost v raném novověku. Závěr hodnotí dosavadní využívání serveru, spokojenost uživatelů a výhledy rozšíření nabídky témat.
61. HUNT, Leta – ZUCKERMAN, Bruce – SHAHABI, Cyrus
Prototypical Extensions to the Paradigm of Spatial Search [Prototyp rozšíření paradigmatu prostorového vyhledávání] / Leta Hunt, Bruce Zuckerman, Cyrus Shahabi
In: *J. Acad. Librarianship.* – [New York]. – 0099-1333. – 26, č. 6 (2000), s. 399-407. Lit. 24.
V souvislosti s budováním digitálních knihoven se vyskytl názor, zda by nemohlo být využito takových údajů jako zeměpisná lokace a čas k umožnění integrace informačních objektů, např. některých primárních materiálů a netextových formátů, které nemohou být vyhledány prostřednictvím tradičních údajů, jako jsou autor, název, tematika nebo klíčová slova. Zavedení prostorových a časových odkazů v digitálních archivech kartografických dokumentů se osvědčilo natolik, že se může uvažovat i o využití výhod těchto odkazů pro nekartografické materiály. Povrch Země je pouze jedním z četných prostorových systémů, které mohou být použity k usnadnění přístupu ke specializovaným archivním materiálům. V článku jsou prezentovány dva projekty digitální knihovny, které využívají negeografických prostorových systémů a prohlížečů k usnadnění přístupu k materiálům, k nimž tradiční metody snadný přístup nezajistí; diskutuje se o obecné užitečnosti prostorových odkazů a také o tom, zda by se o tyto metody měly zajímat akademické knihovny. Součástí popisu každého projektu je zdůvodnění jeho prostorové organizace. Prvním z diskutovaných projektů je „Brain Project” provedený na Univerzitě Jižní Karolíny (prostorové zobrazení mozku krysy, na němž spolupracovali neurologové s databázovými odborníky; projekt má umožnit sdílení neurologických experimentálních dat; <http://www-hbp.usc.edu>). Druhým projektem je Inscripti-Fact Project (<http://www.inscriptifact.com>), na němž spolupracovaly dvě univerzity a soukromý archiv. Zabývá se možnostmi prezentace starých dokumentů (nápísů, artefaktů, jako jsou např. svitky od Mrtvého moře apod.) jako prostorových systémů. Každý dokument zde představuje samostatný prostorový systém, který integruje zobrazení

textových částí z různých lokací. Cílem projektu je vybudování síťové digitální knihovny umožňující šíření obrazových archivů starobylých nápisů i hmotné kultury z Blízkého Východu a Středomoří. Pokud budou popisované projekty využitelné, bude to znamenat posunutí hranic digitálního knihovnictví např. směrem k umožnění přístupu k dalším ohroženým zdrojům informací. Fondy tohoto druhu mohou být integrovány s dalšími akademickými materiály do množství různých úrovní a propojení a mohou tak vytvořit buď informační systém nebo domovskou stránku knihovny.

62. CHRISTENSEN, Kari – ENGELSTAD, Kirsten – LANGEGGEN, Dagmar
Elektronnyje biblioteki v Norvegii [Elektronické knihovny v Norsku] / Kari Christensen, Kirsten Engelstad, Dagmar Langeggen
In: Mežd. Forum Inform. Dok. – [Moskva]. – 0203-6460. – 25, č. 2 (2000), s. 23-26.
Článek o národní politice a všeobecné strategii rozvoje elektronických knihoven (dále EK) v Norsku v úvodu přináší definici EK jako produktů a služeb určených k interaktivnímu zpřístupnění informací a dokumentů, které jsou shromážděny, publikovány, zkatalogizovány a/nebo kvalifikovaně uloženy v elektronické databázi. V přehledu politických aktivit ovlivňujících rozvoj EK jsou připomínána stanoviska parlamentního výboru pro vzdělávání a vědecký výzkum, který v 90. letech několikrát zdůraznil nutnost těsné integrace vysokoškolských a odborných knihoven a vzdělávací a vědecké činnosti jejich mateřských institucí, zlepšení přístupu k informačním zdrojům s cílem zvýšit kvalitu vyučování a vědeckého výzkumu. Popsána činnost orgánu státního řízení – Národního úřadu pro vědeckou dokumentaci a pro vysokoškolské a odborné knihovny (RBT) v rámci ministerstva školství a vědy. RBT řídí programy elektronizace národního písemného bohatství v knihovnách, archivech a muzeích, uzavírá licenční smlouvy o zpřístupnění mezinárodních zdrojů, řídí programy doškolování (je koncipována řada programů na úrovni doškolovacích univerzitních kurzů, které jsou určeny vedoucím pracovníkům knihoven a které pro rozvoj integrovaných elektronických knihoven považují za důležité nejen kurzy řízení a informačních technologií, ale i metod vzdělávání dospělých). Popsány záměry rozvoje souborného katalogu BIBSYS ve smyslu rozšíření jeho funkcí o přístup k digitalizovaným materiálům vlastních účastníků BIBSYS i globálních sítí. Aktivity státu směřují k elektronickému zpřístupnění národního literárního dědictví i výsledků vědeckého bádání, k vytvoření systému celoživotního vzdělávání s využitím elektronického přístupu („digitální vzdělávání“). Stručně charakterizovány některé projekty, např. záměr rozšířit funkce databáze FORSKDOK registrující vědecké publikace ve smyslu propojení na plné texty prací, „Dokumentační projekt“ Univerzity v Oslo (kooperativní projekt uměnovědných a humanitních fakult norských univerzit, jde o vytváření databáze jazyka a kulturních dat, např. staronorského korpusu a runových nápisů), databáze fotografií „Gallery Nor“ (norská národní knihovna a národní muzeum), spolupráce národní knihovny s Norskou rozhlasovou korporací na vytvoření digitalizovaného rozhlasového archivu. V mezinárodním měřítku Norsko participuje na projektu Nordic web Index (v rámci NORD-INFO) a BIBLINK (evropský projekt týkající se povinného ukládání elektronických dokumentů).
63. JAGUSZEWSKI, Janice M. – PROBST, Laura K.
The Impact of Electronic Resources on Serial Cancellations and Remote Storage Decisions in Academic Research Libraries [Vliv elektronických zdrojů na rušení odběru seriálových publikací a na rozhodnutí o distančním uchovávání v akademických vědeckých knihovnách] / Janice M. Jaguszewski, Laura K. Probst
In: Libr. Trends. – [Urbana-Champaign]. – 0024-2594. – 48, č. 4 (2000), s. 799-820. Lit.
Dříve se rozhodnutí o uchovávání publikací v knihovnách soustřeďovala především na tištěné zdroje. S rozvojem elektronických zdrojů musí nyní knihovníci ve velkých vědeckých institucích budovat integrovanou sbírku tištěných i elektronických formátů. Zkoumá se vliv, jaký mají elektronické zdroje na rozhodnutí o uchovávání či neuchovávání, a tím i možné odpovědi na související otázky jako: Jaké nové problémy musí být vzaty v úvahu, když se aplikují „tradiční“ kritéria pro zrušení odběru tištěného zdroje v elektronickém prostředí? Jaké problémy vyvstávají, když jsou tato kritéria aplikována na samotné elektronické zdroje? Jaká nová kritéria se objevují v souvislosti se složitou podstatou elektronických formátů? Jaký vliv mají elektronické zdroje na uchovávání tištěných? Protože velká část elektronických zdrojů, které jsou v současné době k dispozici v akademických knihovnách, jsou seriálové publikace a protože tyto elektronické seriály představují stále větší podíl rozpočtu na akvizici, jsou předními kandidáty na zrušení odběru, pokud dochází ke krácení rozpočtu. Jaké faktory musí být při rozhodování o zrušení titulu brány v úvahu? „Tradiční“ kritéria jsou definována v příručce American Library Association z roku 1991 „Guide to review of library collections for print periodicals and serials“. Základním kritériem je využití a dále subskripční cena (přitom je zajímavé, že síťové elektronické databáze jsou mnohem dražší než jejich tištěné nebo CD-ROM verze). K dalším tradičním kritériím patří pokrytí referátovými službami, dostupnost (existují-li plnotextové báze, není třeba titul půjčovat přes MVS), duplikáty (může být elektronický duplikát tištěné verze). Autor dále rozebírá faktory, které je třeba brát v úvahu při rozhodování o volbě mezi tradičním a elektronickým zdrojem – k nim patří i závazky vůči primárnímu uživateli, širší odborné komunitě atd.

64. JONES, Kathryn – KINNELL, Margaret – USHERWOOD, Bob
 The development of self-assessment tool-kits for the library and information sector [Vývoj pomůcek pro sebehodnocení v knihovním a informačním sektoru] / Kathryn Jones, Margaret Kinnell, Bob Usherwood
 In: J. Doc. – [London]. – 0022-0418. – 56, č. 2 (2000), s. 119-135. Lit. 15.
 Ve Velké Británii sílí tlak veřejnosti na veřejné knihovny, aby prokázaly, že poskytují hodnotné služby. Mnoho veřejných knihoven proto provádí průzkumy svých služeb, aby dokázaly, že poskytují daňovým poplatníkům adekvátní hodnotu. Popisuje se dvouletý projekt (1996-1998) financovaný British Library Research and Innovation Centre a provedený s cílem vyvinout a vyhodnotit kritéria pro posouzení kvality poskytovaných služeb. Kritéria jsou uvedena v tabulce a týkají se řízení knihovny, její politiky a strategie, zaměření na čtenáře a řízení pracovníků. Uvádí se vždy základní hodnota kritéria a jeho stručný popis (např. do jaké míry se vedení knihovny stará o plánování a rozvoj knihovních služeb, jak jsou uspokojovány potřeby čtenářů či jak jsou pracovníci služeb motivováni v zájmu rozvoje a řízení knihovny). Vedle těchto kritérií určených pro sebehodnocení knihovny byla sledována i některá další kritéria, jako řízení zdrojů, řízení procesů, uspokojení uživatelů a zaměstnanců apod. Jako základní metody bylo použito metodologie akčního výzkumu, která se osvědčila. Díky ní bylo možno navrhnout model sebehodnocení, který uspokojí potřeby služeb veřejných knihoven při zachování integrity přístupu k činnosti celé knihovny (a případně i srovnatelnosti s činností jiných organizací veřejného sektoru). Další etapa rozvoje tohoto modelu bude záviset na tom, nakolik bude přijat ostatními veřejnými knihovnami a také akademickými, školními a zdravotními knihovnami.
65. JOŠČÁKOVÁ, Priska
 Hodnotenie vplyvu dištančného vzdelávania na zamestnancov knižnice [Hodnocení vlivu distančního vzdělávání na zaměstnance knihovny] / Priska Joščáková
 In: Kniž. Inform. – [Martin]. – 1210-096X. – 33, č. 3 (2001), s. 104-107. Lit. 2.
 Hodnocení zkušeností Krajské státní knihovny L'. Štúra ve Zvolenu při zapojení do distančního vzdělávacího programu ProLIB (Professional Development Program for Librarians; <http://www.prolib.sk>; jeden z pilotních projektů TEMPUS/PHARE – pozn. red.) koordinovaného Technickou univerzitou v Košicích, která na realizaci ProLIB získala grant. 22 zaměstnanců zvolenské knihovny se zapojilo do všech šesti dílčích kurzů tříměsíčního programu: změny v knihovnách a potřeby řízení změn, péče o klienty knihoven, vliv informačních technologií na řízení knihoven, internet a nové informační technologie v knihovnách, digitální knihovny, elektronické publikování. Kurzy kombinovaly distančně organizované samostudium s metodou „face-to-face“ (týdenní přednáškové bloky), což umožnilo doplnit samostudium aktivitami, které není možné distančně zvládnout. Mateřská knihovna zajistila účastníkům kurzu přístup k počítačům s internetovým připojením, na svoje náklady zabezpečovala studujícím doplňkové kurzy pro zdokonalení se v používání aplikačních programů, průběžně monitorovala výsledky studia, umožnila čerpání studijního volna před dnem závěrečných zkoušek. Projekt zahrnoval i motivační prvek: úspěšní účastníci mohli pokračovat v jazykových kurzech, resp. zúčastnit se zahraničních stáží (Velká Británie – Aberystwyth, Londýn, Švédsko – Lund). Kurzy byly pozitivně hodnoceny jak účastníky, tak mateřskou organizací. (Pozn. red.: na pilotní ProLIB navazuje projekt EduLIB – viz <http://www.lib.tuke.sk/edulib>).
66. KALENOV, N. Je.
 Razvitije BEN RAN kak federal'nogo informacionnogo centra v oblasti jestestvennyh nauk [Rozvoj Knihovny přírodních věd Ruské Akademie věd jako federálního informačního střediska pro oblast přírodních věd] / N. Je. Kalenov
 In: Nauč. Techn. Bibl. – [Moskva]. – 0130-9765. – Č. 2 (2000), s. 36-39.
 Knihovna přírodních věd Ruské Akademie věd (BEN RAN) plní funkci federálního orgánu vědeckých a technických informací v souladu s usnesením vlády Ruské federace o státním systému VTI (1997). Autor podává stručný výčet směrů činnosti knihovny, která je ústředím rozsáhlé sítě knihoven akademických vědeckých středisek a ústavů rozmístěných po celém území Ruska. Kromě vlastních knihovních služeb jde o ústřední doplňování fondů této sítě, vytváření jednotného informačního aparátu včetně elektronických katalogů, plnění funkce ústředí MVS pro literaturu z přírodních věd, o informační služby opřené o získané či přes internet zprostředkované databáze. Knihovna má statut vědeckovýzkumného ústavu a jako taková se zabývá vývojem a implementací počítačových technologií do knihovnické a informační práce, vývojem modelů doplňování vědeckých knihoven a otázkami metod řízení distribuovaných knihovních zdrojů. Již od svého založení v roce 1973 se BEN aktivně zapojila do rozvoje Státního automatizovaného systému VTI, účastnila a účastní se vytváření souborného katalogu zahraniční vědeckotechnické literatury (je spravován Státní veřejnou vědeckotechnickou knihovnou Ruska – GPNTB). Dnes se BEN RAN podílí na vytváření systému „Věda Ruska“ (Nauka Rossii), jehož cílem je kooperativní budování bibliografické databáze publikací vědců Ruska (již byl vyvinut unifikovaný software pro vytváření a správu lokálních databází, který je využíván akademickými knihovnami i dalšími organizacemi). Knihovna je účastníkem programů LIBNET (vytvoření automatizované knihovnicko-informační sítě Ruska), RCKK (Ruské středisko

korporativní katalogizace), LIBWEB (integrace informačních zdrojů knihoven), iniciátorem konsorcií knihoven za účelem koordinace přístupu k elektronickým verzím zahraničních vědeckých časopisů. Informace o knihovně i o síti, jejímž je ústředím, na <http://ben.irex.ru>.

67. KATUNDU, Desdery R. M.
African Scientific Information in International Databases [Africké vědecké informace v mezinárodních bázích dat] / Desdery R. M. Katundu
In: Inform. Development. – [London]. – 0266-6669. – 16, č. 3 (2000), s. 164-169. Lit.
V článku jsou analyzovány příčiny velmi malého zastoupení vědeckých informací, publikovaných v afrických zemích, v mezinárodních databázích (je to méně než 1 % celkového objemu dat). Tento stav souvisí s charakterem informačního zázemí Afriky: nezáměr vládních orgánů o informační sektor jako podstatný prvek plánů rozvoje země a s tím související neexistence informační infrastruktury nutné pro zachycování, uchovávání a šíření informací; závislost na financování z externích zdrojů při naprostém nedostatku finančních prostředků od jednotlivých vlád, přičemž externí podpora je spojována s kontrolou informační činnosti a často také s čistě obchodním zájmem o nové trhy. Výzkum v rozvojových zemích je většinou aplikovaný, zaměřený na sociálně ekonomické problémy tamější společnosti, což je dalším faktorem ovlivňujícím zařazení těchto informací do mezinárodních bází dat. Překážkou šíření vědeckých informací z afrických zemí je i to, že jen velmi málo jich vydává svou národní bibliografii a ty národní bibliografie, které zde existují, přinášejí data se značným zpožděním. Nemalý podíl na situaci má pasivita, nedostatek profesionálního zaujetí afrických knihovníků pro informační služby. Zlepšení vidí autor v rukou Afriky samé, tj. vládních orgánů jednotlivých zemí, celoafrických organizací, informačních sítí (již fungujících např. v Ghaně a v Jihoafrické republice), knihoven nejvyspělejších afrických univerzit.
68. KVAERNDRUP, Hanne Marie
Datskaja elektronnaja naučnaja biblioteka : projekt menjajuščichsja koncepcij, cennostej i prioritetov [Dánská elektronická vědecká knihovna : projekt se změnami koncepcí, hodnot a priorit] / Hanne Marie Kvaerndrup
In: Mežd. Forum Inform. Dok. – [Moskva]. – 0203-6460. – 25, č. 2 (2000), s. 30-32.
Národní projekt Dánská elektronická vědecká knihovna (DEF – Danmarks Elektroniske Forskningsbibliotek, zpracování projektu 1996, realizace 1998-2002) je součástí vládní iniciativy v oblasti vědy a výzkumu a informačních technologií a má za cíl vytvoření jednotné knihovnické struktury zajišťující integrované informační služby. Ministerstvo kultury společně s ministerstvy pro vědu a pro školství tak investují 200 milionů dánských korun, aby kolektivní informační zdroje tradičních i elektronických dokumentů byly zpřístupněny koncovým uživatelům v jejich domovech, úřadech a knihovnách, a ti aby je mohli využívat díky jednomu vyhledávacímu systému a pod jedním uživatelským rozhraním. DEF počítá s vytvořením „kritického množství“ zdrojů na základě zpřístupnění plnotextových databází (licenční smlouvy s dodavatelem časopiseckých článků), referenčních databází, národních bibliografií (dánský souborný katalog DanBib), retrospektivní konverze katalogů. Systém DEF bude nejprve využívat 12 největších vědeckých knihoven, posléze další knihovny vědeckých a vzdělávacích institucí a nakonec se počítá s připojením knihoven v regionech. DEF zpřístupní evidenční soupis dánských vědeckovýzkumných prací, a také plné texty těchto prací. Základními komponenty DEF jsou národní infrastruktura (informační a komunikační technologie i intelektuální produkty – především jednotné direktivy týkající se licenčních smluv, výměny informací, použití mezinárodních standardů, unifikovaného přístupu uživatelů a instrukcí pro uživatele), knihovnická infrastruktura (modernizace stávajících systémů, standardizace technologií a organizačních postupů, koordinace spolupráce se zachováním určité míry samostatnosti účastníků z důvodu podpoření dynamiky systému), elektronické zdroje (katalogy a plné texty – v tomto případě byla řídicím výborem zpracována strategie digitalizace a její národní principy), zabezpečení techniky a elektronických služeb pro uživatele. Další informace na <http://www.deff.dk> (a též na <http://www.deflink.dk> – pozn. red.).
69. MEIER, Wolfgang – MÜLLER, Matthias N. O. – WINKLER, Stefan
Virtuelle Fachbibliothek Sozialwissenschaften : Problembereich und Konzeption [Virtuální odborná knihovna společenských věd : okruh problémů a koncepce] / Wolfgang Meier, Matthias N. O. Müller, Stefan Winkler
In: Bibliotheksdienst. – [Berlin]. – 0006-1972. – Č. 7-8 (2000), s. 1236-1244.
Na projektu virtuální knihovny společenských věd (Virtuelle Fachbibliothek Sozialwissenschaften, VibSoz) pracuje Informační centrum sociálních věd v Bonnu a Sociologický ústav Technické univerzity v Darmstadtu spolu s několika dalšími knihovnami a vydavatelstvími. Projekt je součástí širší koncepce koordinovaného budování virtuálních odborných knihoven v SRN (viz záznam č. 71). Článek se zabývá technickými otázkami jednotného přístupu k různorodým informačním systémům a databázím institucí zapojených do projektu (ústřední integrační jednotka – broker, komunikační protokol Z39.50). Vysvětluje způsoby odstranění rozdílů ve věcném popisu nebo klasifikačních systémech, které jsou překážkou při elektronickém vyhledávání informací, a to buď použitím tzv. křížových konkordancí, nebo automaticky metodou kvantitativní statistiky, tj. principem srovnávání četnosti

výskytu věcných pojmů. Nejbližším úkolem je propracování této statistické metody převodu různých systémů věcného zpracování fondů. Další informace o projektu na <http://vibsoz.bonn.iz-soz.de>.

70. MENTZEL-REUTERS, Arno
Zur weiteren Entwicklung der Handschriftenkatalogisierung [K dalšímu vývoji katalogizace rukopisů] / Arno Mantzel-Reuters
In: Bibliotheksdienst. – [Berlin]. – 0006-1972. – 34, č. 12 (2000), s. 1951-1962. Lit., pozn.
V říjnu 2000 vydal knihovní výbor Německé vědecké společnosti (Deutsche Forschungsgemeinschaft – DFG) usnesení o částečném převedení již existujících katalogů středověkých a raně novověkých rukopisů do elektronické podoby. Autor v článku zasvěceně analyzuje souvislosti jak finanční, tak odborné, vycházející ze specifiky popisu rukopisů a jejich badatelského využívání. Příprava jedné stránky rukopisu pro převod do elektronické podoby, s níž by bylo možné spolehlivě vědecky pracovat, je prakticky nemožná pro velký rozsah údajů a nekvalitní přenos obrazové části rukopisů; k tomu přistupuje pracovní a časová náročnost pro zpracovatele i uživatele. Autor rekapituluje a kriticky hodnotí dosavadní iniciativy a projekty na poli digitalizace rukopisů či jejich katalogů, odkazuje na diskusi o německé databázi rukopisů (uvádí WWW adresy řady elektronicky dostupných příspěvků) a na zkušenosti několika německých knihoven (Leiden, Mnichov, Oldenburg aj.); zdůrazňuje potřebu vypracování techniky digitalizace, která by umožňovala kvalitní převod katalogů rukopisů. Přehled projektů DFG zaměřených na zpracování západních rukopisů pak je na <http://www.dfg.de/foerder/biblio/handschriften/projekte.html>.
71. MEYENBURG, Sven
Der Aufbau Virtueller Fachbibliotheken in der Bundesrepublik Deutschland [Budování virtuálních odborných knihoven ve Spolkové republice Německo] / Sven Meyenburg
In: Bibliotheksdienst. – [Berlin]. – 0006-1972. – 34, č. 7-8 (2000), s. 1229-1235.
Úvodní článek k sérii zpráv (viz též záznam č. 69) o kolektivním projektu vybudování virtuálních odborných knihoven v SRN, k němuž dala v roce 1998 podnět Německá vědecká společnost (Deutsche Forschungsgemeinschaft, DFG) svým Memorandem za rozvoj systému nadregionálního zpřístupňování (viz <http://www.dfg.de/foerder/biblio/memo.html>); DFG též financuje zahájení projektu. Ten vychází z plánu koordinovaného doplňování fondů, účastní se ho dvanáct univerzitních knihoven a vědeckých informačních center s koordinačním ústředím v univerzitní knihovně v Hannoveru (<http://www.tib.uni-hannover.de/allginfo/kovifa.htm>). Každá účastnická instituce garantuje dílčí projekt, tj. zabezpečení vědního oboru, jehož virtuální knihovnu buduje (např. psychologie – Saarbrücken, dějiny – Mnichov, technika – Hannover, farmacie – Braunschweig atd.). V článku jsou uvedeny úkoly, cíle a problémy spojené s vybudováním rozlehlé elektronické sítě zajišťující přístup k různorodým informacím a dokumentům vědních oborů. Několik pracovních skupin se zabývá řešením otázek týkajících se jak knihovnických procesů (doplňování, zpřístupňování, dodávání dokumentů), tak digitalizace tištěných materiálů i kompatibility a spolehlivosti softwaru a hardwaru knihovnických systémů se zřetelem k zajištění trvalé dostupnosti a čitelnosti elektronických dokumentů. Jedním z cílů je vytvoření společného portálu; zatím jsou online dostupné tyto virtuální odborné knihovny: Virtuelle Fachbibliothek Psychologie (<http://fips.sulb.uni-saarland.de/fips.htm>), Virtuelle Fachbibliothek Geschichte (<http://www.sfn.uni-muenchen.de/>), Virtuelle Fachbibliothek Anglo-Amerikanischer Kulturraum (<http://www.sub.uni-goettingen.de/vlib/index.html>), Virtuelle Fachbibliothek Technik (<http://www.tib.uni-hannover.de/vifatec/>).
72. MOSKOVKIN, Vladimir Michajlovič
K ocenke informacionnogo potenciala raznyh stran : sravnenija zapisej ISSN registra [K hodnocení informačního potenciálu různých zemí : srovnání záznamů v registru ISSN] / Vladimir Michajlovič Moskovkin
In: Nauč. Techn. Inform. Ser. 1. – [Moskva]. – 0548-0019. – Č. 8 (2000), s. 21-24.
Analýza registru ISSN z hlediska zastoupení záznamů různých zemí a jazykových proveniencí – výsledky srovnávacího hodnocení, na jehož základě se autor pokouší vyvodit závěry o informačním potenciálu různých zemí. Autor porovnává záznamy 39 zemí (tj. údaje více než poloviny národních agentur přispívajících do systému ISSN) za léta 1991-1998 a v tabulkách posléze uvádí: pořadí zemí podle počtu záznamů v registru ISSN, podobně pořadí jazyků; pořadí zemí a jazyků, jež vykázaly největší nárůst počtu záznamů ISSN ve sledovaném období, celkový podíl vedoucích zemí světa na počtu záznamů ISSN, podobně celkový podíl vedoucích jazyků seriálových publikací, srovnání zemí podle ukazatele počtu záznamů ISSN na 10 tisíc obyvatel a podle hrubého domácího produktu na jednoho obyvatele. Navrhuje několik indexů, např. tzv. stupeň jazykové liberalizace informačního prostoru jednotlivých zemí a stupeň globálního rozšíření konkrétního jazyka (viz tabulky: index jazykové liberalizace informačního prostoru jednotlivých zemí, index informačně-jazykového vlivu podle ukazatelů ISSN). Autor zároveň upozorňuje na limity použití údajů ISSN při srovnávacích analýzách (např. prvenství Francie v absolutním počtu údajů v registru nepochybně vyplývá z toho, že ústředí ISSN se nachází v Paříži). V tabulkách

jsou i údaje týkající se České republiky a českého jazyka. Statistické údaje systému ISSN viz <http://www.issn.org/stateng.html>.

73. RUMSEY, Sally – SPOIDEN, Anne
Evaluation of Tolimac : a secure library management system for controlling access to, and payment for, electronic information services [Hodnocení projektu Tolimac : systém bezpečného řízení knihovny umožňující řízený přístup ke službám poskytujícím elektronické informace a jejich platby] / Sally Rumsey, Anne Spoiden
In: J. Libr. Inform. Sci. – [London]. – 0961-0006. – 32, č. 2 (2000), s. 64-71. Lit.
Knihovny poskytují a řídí přístup k širokému okruhu elektronických informací. Internet revolucionizoval zdroje dostupné uživatelům knihoven, ale spolu s výhodami vytváří i řadu problémů. Tolimac (Total Library Management Concept) je internetový systém pro poskytování řízeného přístupu k síťovým informačním zdrojům, zvláště pro poskytování elektronických dokumentů (EDD – electronic document delivery). Tento systém, založený na „chytrých“ kartách (smart cards) a osobních identifikačních číslech (PIN), technice šifrování a originální architektuře, je navržen tak, že knihovna se v něm chová jako prostředník mezi uživatelem a dodavatelem dokumentu. To vyvolává při realizaci EDD problémy, a sice v následujících okruzích: počítačová bezpečnost v prostředí otevřené sítě (zachování důvěrnosti dat, identifikace, autentičnost a integrita dokumentu); autorizace uživatele; návratnost nákladů (uživatelé nemají přístup k plným textům, dokud nebyla doručena platba: znamená to, že knihovna má zaručeny platby za všechny dodané dokumenty; uživatel přitom platí knihovně, nikoli poskytovateli informací). Prototyp systému Tolimac hodnotilo Tolimac Consortium ve třech knihovnách: Université Libre de Bruxelles (ULB); George Edwards Library, University of Surrey; University College Dublin (UCD). Uvádějí se výsledky hodnocení pouze z prvních dvou míst. Hodnocení výkonnosti systému v ULB a Surrey bylo provedeno za použití metody měření výkonu (PMM – Performance Measurement Method; o metodě viz http://www.lboro.ac.uk/research/husat/eusc/index_g_general_topics.html), zatímco v Dublinu bylo použito metody SUMI (Software Usability Measurement Inventory; viz <http://www.ucc.ie/hfrg/questionnaires/sumi/index.html>). Celková reakce na systém Tolimac byla pozitivní a uživatelé jej hodnotí jako snadno použitelný, s rychlou odezvou a dobrým přístupem díky „chytrým“ kartám. Jistým problémem byly ale slabé rešeršní schopnosti uživatelů, které nedovolily využití všech možností, jež systém poskytuje. Poskytovatelé informací, jako např. francouzský INIST, britský BLDSC a nizozemský NIWI, projevíli o projekt Tolimac zájem. Dokumentace projektu je na <http://tolimac.ulb.ac.be>.
74. SCHMIDMAIER, Dieter
Die moderne Buchgeschichte und die Stadt Leipzig : Zu den ersten acht Bänden des Leipziger Jahrbuchs zur Buchgeschichte [Novodobé dějiny knihy a město Lipsko : k prvním osmi svazkům Lipské ročenky k dějinám knihy] / Dieter Schmiedmaier
In: Bibl. Forsch. Prax. – [München]. – 0341-4183. – 24, č. 1 (2000), s. 107-110.
Recenze osmi svazků Ročenky (Leipziger Jahrbuch zur Buchgeschichte) vydaných Německou knihovnou (Deutsche Bibliothek/Deutsche Bücherei Leipzig) v letech 1995-1998. V úvodu připomíná město Lipsko s jeho historií výroby a šíření knihy: typografie, umělecká výzdoba a vazba, nakladatelství a knihkupectví, knihovny, muzea, spolky, z nichž „Lipský kruh pro dějiny knihovnědy“ (Leipziger Arbeitskreis zur Geschichte des Buchwesens) spolupracuje na Ročence. Autor komentuje a hodnotí obsah Ročenky podle několika tematických okruhů: knihověda jako disciplína a dějiny knihy v různých zemích (Polsko, Francie – zde se dotýká pojmu bibliologie, Německo, Austrálie, Kanada), dějiny různých nakladatelství (mj. upozornění na příspěvek o exilové činnosti berlínského nakladatelství Malik v Praze v letech 1933-1938), cenzura, dějiny papíru a jiných psacích materiálů a estetické aspekty knih, instituce a konference, zdroje k dějinám knih v různých knihovnách, archivech, muzeích a nakladatelstvích Německa. Závěrem stručně hodnotí význam nedávno založené (1999) Německé společnosti pro knihovědu (Deutsche Buchwissenschaftliche Gesellschaft, DBG), v níž pracují vědci zabývající se knihovědou a dějinami knihy, literární sociologové i mediologové.
75. SOLOŠENKO, N. S.
Informacionnyje posredniki v naučnych issledovanijach : novyj etap razvitija [Informační zprostředkovatelé ve vědeckém výzkumu : nová etapa rozvoje] / N. S. Sološenko
In: Mežd. Forum Inform. Dok. – [Moskva]. – 0203-6460. – 25, č. 4 (2000), s. 30-35. Lit. 8, příl.
Informační a knihovnícké zajištění (dále IKZ) potřeb vědců (ve smyslu vyhledávání, zpracování a syntézy nových informací) jako nutná součást procesu vědeckého výzkumu tvoří podsystém vědy (z tohoto titulu jsou například knihovny vědeckých ústavů důležitým prvkem rozvoje vědeckých oblastí a oborů). Na určité etapě technologického rozvoje se objevují zdroje, jejichž využívání vyžaduje specifické znalosti a návyky. Proto se v rámci IKZ vyčleňuje funkční podsystém v podobě institutu individuálních informačních zprostředkovatelů (mediátorů), kteří jsou považováni za stejně důležitý prvek IKZ, jako jsou zdroje a technologie. Autor představuje tyto zprostřed-

kovatele a jejich funkce jako zvláštní kategorii knihovníků, kteří jsou prvkem konkrétního podsystemu vědy, avšak zároveň jsou také koncovými uživateli se specifickými informačními potřebami, zejména při zapojení se do problémově orientovaných projektů. Autorův výklad vychází nejen ze zkušeností fungování knihoven systému Ruské akademie věd, ale také z vlastního průzkumu rozvoje funkcí mediátorů, který provedl v polovině 90. let během stáže na Univerzitě státu Maryland v USA mezi mediátory vědeckých knihoven a jejich řídicími pracovníky. Byly použity tzv. kvalitativní metody (qualitative research) a z nich především neformální interview. Vyhodnocení interview (v příloze je přehled kladených dotazů) umožnilo lépe vymezit komplex znalostí a oborových i sociálních dovedností, jimiž by měl disponovat zprostředkovatel, zformulovat informační potřeby zprostředkovatelů ve světě síťových informací, a také lépe poznat, jak rozvoj elektronických komunikací ovlivňuje funkce informačních zprostředkovatelů (tradičně pojmávané zprostředkovatelské a vzdělávací funkce se integrují do funkce adaptace koncových uživatelů na elektronické zdroje a na nové komunikační prostředí, a tato funkce zároveň zahrnuje informačně analytickou a komunikační funkci). Právě rozvoji informačně analytických funkcí zprostředkovatelů autor přisuzuje velký význam a spojuje s ní budoucnost této kategorie knihovníků.

76. VISLYJ, A. I.

Informacionnye resursy bibliografirujuščich organizacij : problemy sozdanija i ispol'zovanija [Problémy vytváření a využívání informačních zdrojů organizací zajišťujících bibliografické zpracování dokumentů] / A. I. Vislyj

In: Nauč. Techn. Bibl. – [Moskva]. – 0130-9765. – Č. 5 (2000), s. 22-27.

Autor, pracovník Ruské státní knihovny v Moskvě (má statut národní knihovny – pozn. red.) se zabývá otázkami sjednocování úsilí a dosažení úspor při bibliografickém popisu v rámci Ruska, resp. při vytváření elektronických katalogů. Koncem 90. let byly na federální úrovni vytvořeny některé předpoklady pro budování příslušných elektronických zdrojů: projekty Ruského střediska korporativní katalogizace (RCKK) a Střediska souběžné národní katalogizace na internetu (CTNBI). RCKK je pokusem o vytvoření ruské verze systému sdílené katalogizace po vzoru OCLC. CTNBI představuje spolupráci tří národních institucí – Ruské státní knihovny (Moskva), Ruské knižní palaty (Moskva) a Ruské národní knihovny (Sankt-Petěrburg) – při zpracování dokumentů s cílem vytvářet bibliografické záznamy národní úrovně a být zdrojem záznamů elektronicky dostupných dalším organizacím. Autor tyto aktivity hodnotí jako logické vyústění procesu automatizace jmenovaných institucí, který byl finančně podpořen Sorosovým fondem (konceptce je součástí megaprojektu „Puškinská knihovna“). Jmenované tři velké instituce zpracovávající zhruba shodný masiv dokumentů vycházející z ruského povinného výtisku a mající každá vlastní tradice a ambice se tak domluvily a podepsaly protokoly o základních předpokladech organizace CTNBI (používání formátu RUSMARC, rozdělení úloh při vytváření souborů národních autorit, postup prací na budování Střediska). Autor se věnuje i širším okolnostem fungování sdílené katalogizace: technologickým a organizačním předpokladům elektronického využívání ústředně zpracovávaných záznamů (stále je zřejmě nutno přesvědčovat o nezbytnosti vybavit technikou přímo katalogizátory, zkvalitňovat lokální sítě atd.), sociálně-ekonomickým hlediskům (s ohledem na extrémně nízké platy je prakticky nemožné zabývat se výpočty rentability při přejímání záznamů apod.).

77. VOROJSKIJ, F. S.

Čto den' grjaduščij ... – nabljudenija i prognozy [Co přijde zítra ... – poznatky a prognózy] / F. S. Vorojskij

In: Nauč. Techn. Bibl. – [Moskva]. – 0130-9765. – Č. 2 (2000), s. 17-28. Lit. 40.

Autor rekapituluje dosavadní vývoj mikroelektroniky a výpočetní techniky a na základě extrapolace údajů a analýzy zahraniční literatury představuje (mj. i v tabulkách a grafech) tendence v této oblasti vyvozené pro období do roku 2020. Na základě závěrů o dalším zesílení dosavadních tendencí definuje směry, v nichž výpočetní technika a telekomunikace ovlivní charakter knihovnicko-informačních procesů: zvýší se potřeba vytváření, správy a využívání elektronických knihoven (včetně elektronických fondů a archivů literatury), s dalším rozvojem CD-RW a DVD-RW technologií a v důsledku uživatelského komfortu, který přinášejí, zřejmě ustoupí potřeba dlouhodobého uchovávání velkých objemů dokumentů na tvrdých nosičích (výjimkou zůstanou jen cenné a silně žádané publikace), zvýší se zájem o vytváření domácích či osobních elektronických knihoven a archivů, což přinese požadavky na nové formy služeb atd. Nové formy se budou vzájemně doplňovat a ovlivňovat s tradičními, budou však zásadně ovlivňovat prestiž profese a oboru knihovnictví. Autor uvádí své konkrétní závěry a návrhy vzhledem k situaci ruských knihoven: problémem je nejen nedostatek financí, ale často malá aktivita i těch knihoven, které již jsou náležitě vybaveny (mají např. elektronické katalogy, ale nedokážou jich plnohodnotně využívat ve službách). Na druhou stranu je třeba podpořit vytváření „reprezentativních“ elektronických katalogů v národních a dalších hlavních knihovnách Ruska a jejich využívání při retrospektivní konverzi katalogů v regionech; organizovat korporativní skupiny knihoven pro řešení úkolů retrokonverze a zajistit jim metodickou a technologickou pomoc atd. Budování moderních knihovnic a informačních služeb pro obyvatelstvo není možné bez podpory státu. Takovou podporou by bylo i přijetí zákona, který by vymezil federální politiku v této oblasti,

povinnosti státních a obecních orgánů při financování práce knihoven, ale i pravidla využívání přidělených prostředků; pro nestátní organizace a firmy pak úlevy v případě jejich finanční a jiné podpory činnosti knihoven.

78. WALDHART, Thomas J. – MILLER, Joseph B. – LOIS MAI CHAN
Provision of Local Assisted Access to Selected Internet Information Resources by ARL Academic Libraries [Umožnění asistovaného lokálního přístupu k vybraným internetovým informačním zdrojům v akademických knihovnách, členech Sdružení vědeckých knihoven] / Thomas J. Waldhart, Joseph B. Miller, Lois Mai Chan
In: J. Acad. Librarianship. – [New York]. – 0099-1333. – 26, č. 2 (2000), s. 100-109. Lit. 13.
- Všeobecně panuje velká potřeba poskytovat uživatelům akademických knihoven účinnější přístup k internetovým informačním zdrojům, které mají význam ve vyšším vzdělávání. I když je pravděpodobné, že většina těchto knihoven nějaký druh lokálního systému umožňujícího jejím uživatelům identifikovat a efektivně využívat internetové informační zdroje již vyvinula, je o tom k dispozici jen málo informací. Proto byl proveden popisovaný průzkum, do něhož byly zapojeny akademické knihovny Spojených států, které jsou členy ARL – Association of Research Libraries (Sdružení vědeckých knihoven). Z celkového počtu cca 3000 akademických knihoven bylo v dubnu 1998 osloveno 110, z nichž 65 souhlasilo s vyplněním dotazníku. Prvotním cílem průzkumu bylo zjistit, co tyto knihovny dělají pro to, aby svým uživatelům poskytly asistovaný přístup k internetovým informačním zdrojům, a jak to dělají. Zkoumané systémy asistovaného přístupu jsou takové, jež: (1) identifikují a vybírají internetové informační zdroje a ty poskytují studentům, fakultě, akademickému sboru; (2) popisují, organizují a udržují takové zdroje způsoby, které jsou navrženy tak, aby poskytovaly efektivní přístup; (3) vytvářejí soubor HTML dokumentů, které obsahují spoje (links) k vybraným internetovým zdrojům, jež mohou být prohlédnuty nebo prozkoumány, je-li k dispozici lokální rešeršní systém. Výsledky průzkumu jsou shrnuty ve čtyřech oddílech: 1. struktura systémů asistovaného přístupu (organizace a řízení systémů), 2. institucionální zdroje (účastníci, funkční odpovědnost, adekvátnost zdrojů), 3. charakteristiky systémů asistovaného přístupu (škála služeb a délka provozu, popis internetových zdrojů a jejich začlenění do OPACu, organizace internetových zdrojů a použití prohlížečů) a 4. názory a zodpovědnosti (potřeba lokálních systémů, adekvátnost existujících internetových prohlížečů a adresářů, kooperativní rozvoj systémů, externí rozvoj systémů a hodnota existujících systémů). Většina respondentů souhlasila s tím, že akademické knihovny musí vyvinout a udržovat efektivní systémy asistovaného přístupu k internetovým zdrojům, forma asistence se však v jednotlivých knihovnách liší. Neexistuje žádný typický nebo obecný systém asistovaného přístupu k internetovým zdrojům. S rozvojem internetu přitom bude na akademické knihovny vyvíjen stále větší tlak, aby převzaly vedoucí roli ve zkvalitňování přístupu k těmto zdrojům. Tato role bude zřejmě zahrnovat aktivity směřující k dalšímu rozvoji, rozšiřování a zdokonalování existujících lokálních systémů.